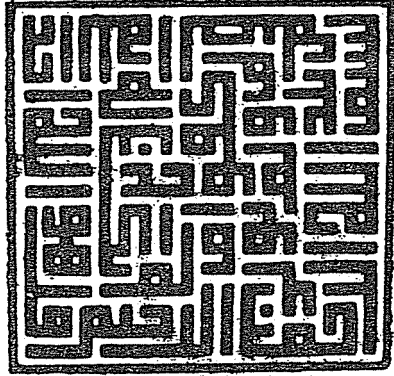

6

İslâm Ansiklopedisi

20 Ocak 1986

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYÂT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

6. Sayı

Atatürk Üniversitesi Basımevi — ERZURUM, 1986

HZ. PEYGAMBERİN BÜYÜK DÜŞMANLARININ PSİKOLOJİSİ (x)

Yazan: Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH

Çeviren: Yrd. Doç. Dr. İsmail YAKIT

Hiz. Peygamber'in biyografisi ve Kur'an-ı Kerim'in tercemesi ile - her ikisi de 1959 da yayınlandı- meşgul olduğum sırada, çok kere kendi kendime şu soruyu sorma mecburiyetinde kaldım: Niye bu şahıs böyle davranıyor? Bazan de beni rahatsız etmekte olan karanlık meseleler üzerine biraz ışık tutulmasını gerektirecek bir takım hadiseler üzerinde durma şansını elde ettim. Burada onları bir araya getiriyorum. Bana göre bu, kaçınılmaz hatalarıyla, sonuca götürecek bir yolu açma çalışmasıdır ve okuyucularımızın bilgileri, kendilerine büyük bir sadelikle takdim ettiğim zayıf verileri mutlak surette zenginleştirecektir.

Materyel ile ilgili bolluğu bir yana bırakarak, İslam Peygamberi'nin en azgın düşmanlarının psikolojisi konusunu seçmeme ağırlık veren bir başka neden daha vardır. Gerçekten herhangi birinin krallık iddiaları, çağdaşları arasında çok sayıda kıskançlıkları ortaya çıkaracağına farkında olmak kolaydır. Fakat bir manevi yenilikçi (reformateur spirituel), bir peygamber prensip olarak kim olursa olsun ne bir kimseyi ortadan kaldırmayı, ne de kendini zorla kabul ettirmeyi gaye eder. Bilakis, maddi veya benzeri hiçbir mükafat aramaksızın yegane gayesi herkesin mutluluğudur. Araplar içinde Hiz. Muhammed'e olduğu kadar, islam öncesi geçmiş peygamberlerin mukabil olarak kendi kavimlerinin içinde aynı reaksiyonlarla karşılaştıklarından şüphe etmiyorum.

Bu girişi özetliyelim ve bizzat konuya dönelim. Düşmanlar kendilerini bazan açığa vurmuşlar ve bazan da kendilerini dostluklarda gizlemişlerdir. İşte bunun için, tıpkı haklı olarak kendilerine münafık lakabı verilenlerdeki gibi bazı müslüman olmıyanlardan bahsedeceğiz. İk kategoride tıpkı yabancılar kadar yakın akrabaları, Yahudi-Hristiyanlar (Judeo-Chretiens) kadar putperest arablar var. Listeyi sonuna kadar getirmek amacında değilim, ama her türden birkaç temsilciyi sadece misâl olarak alıp onlardan bahsetmek arzusundayım

(x) M. HAMİDULLAH *La Psychologie des Grands Ennemis du Prophete, "Revue des Etudes islamiques"* de makale, ayrı basım, s R 109-114, Paris, 1965.

EBU LEHEB

Hız. Peygamber'in baş düşmanlarından biri olan Ebu Leheb, Hız. Muhammed'in öz amcasından başka biri değildi. Arabistan'daki sosyal gelenek, kabilenin üyelerinin iyi ve kötü hallerde birbirleriyle tesanüdünü ve bir ata haksız ve zalimane hareket etse de onu desteklemeyi gerektiriyordu. Bundan başkaca da yenilikçi görevinden (mission reformatrice) önceye kadar Hız. Muhammad, herkese karşı iyi davranması, yaşlılara saygısı, gençlere merhameti, ihtiyaç sahiplerine yardım etmesiyle onlardan ayrılıyordu.

Bununla beraber, Hız. Muhammet ailevi bir toplantıda bulunduğunda - bir kamu faaliyetine başlamadan bile - ve "Önce en yakın soydaşını uyar" (Şuara', 214) ilahî emrini yerine getirmekle görevine başladığında karşı koymak için yerinden fırlayan ve bir an bile tereddüd etmeden saldıran tek dişi Ebu Leheb idi. (Belâzurî, *Ensâb*, I, 118-9). Muhalefeti asla azalmadı, ölümüne kadar her gün artı. Niye böyle? Halbuki Ebu Leheb'in cömert, topluma ayak uyduran, geniş kalbli bir adam olduğuna inandıran rivayetler (recits) var. (Bkz. İbn Habib, *Muhabbar*, s. 137; Hasan İbn Sabit'in *Dîvân*'ı, şiir 39 not, b. 51-57). Aşağıdaki rivayet meselemiz için önem arz etmektedir.

El-Belazurî *Ensab*'ında (I, 130-131) şöyle rivayet ediyor: "Bir gün Ebu Leheb ve Ebu Talib şiddetli bir ağız kavgasına tutuşmuşlar ve Ebu Leheb, Ebu Talib'i yere yıkmış, göğsünün üstüne oturmuş ve onu tokatlamaya koyulmuş. Hız. Muhammet olayı gördüğünde, Ebu Leheb'i kollarından birinin üst kısmından yakalayıp onu yere sermekten kendini alamamış. O zaman da Ebu Talib onun göğsüne oturup yüzüne vurmaya başlamış. Ebu Leheb de Hız. Muhammet'e hitaben: "O da amcan ben de amcanım. Bunu bana niçin yaptın? Yemin ederim ki, kalbim seni asla sévmiyecektir."

Kaynak tarihi belirlemiyor, başka detaylar da vermiyor, ama iki kardeşin henüz genç oldukları ve Hız. Muhammet'in de bizzat daha az yaşta olduğu açıktır.

EBU CEHİL

Hız. Peygamber ona "Asrımızın Firavunu" diyordu. (Belazurî, a.g.e., I, 298, 299 vd.). Künyesi Ebu'l-Hakem (pere de la seesse: Hikmetin babası) idi. - İslam'da Ebu Cehl (pere de l'ignorance: cehaletin babası) oldu - Mekke'nin belediye konseyinde, sadece 40 ve daha yukarı yaşta olanlar kararlara katılma hakkına sahiptiler. Ebu Cehil "görüşlerindeki hikmetinden dolayı" 30 yaşını müteakiben oraya kabul edildi. (İbn Duraid, *İstikak*, s. 97). İbn Habib (*Munammak*, Ms. â Lucknow, s. 296) adlı eserinde, keremlikleriyle meşhur Mekkelilerden bahsederken şöyle bir misal nakleder: "Bir kıtlık senesinde, kabile ve sınıf ayrımı olmaksızın, hacılar ayrı iki girişi bulunan son derece lüks büyük bir eve girerlerdi ve orada, sedirin üzerine

oturmuş elinde bir baston, sırtında siyah bir elbise bulunan, parlak bir yüze sahip seyrek sakallı esmerimsi birini görürlerdi. Evde, içinde deve hörgücü ve ciğeri bulunan, kurşun renkli büyük kaplar vardı." Aslen Suleym kabilesinden olan nakilci devamla: "Biz oraya ilk girenlerden ve en son çıkanlardandık. Kardeşimden önce doydum ve ona: Kalk, Allah mideni asla doyurmasın! dedim. O sırada sedirde oturan kişi başını kaldırdı ve şunları söyledi: Hayır, kimse doymadan gitmemelidir. Zira yemek, sadece onu yemek için hazırlandı." O zaman onun şaşı bakmakta olduğunu farkettim. Öbür kapıdan çıktık ve orada yere yıkılmış diğer develeri gördük. Sorumuza cevaben, bize genel bir yemeğin sözkonusu olduğu ve sahibinin de 'Amr İbn Hişâm Ebu'l-Hakem olduğu söylendi".

O. Hz. Peygamber'le hiç anlaşılamamıştır. Bu zıtlığı açıklamak için, aşağıdaki iki rivayetten belki istifade edebiliriz.

a) Bir gün Hz. Peygamber Ka'be avlusunda, Ebu Bekir Ömer ve Saad İbn Ebi Vakkas ile birlikte otururken; Zebîd kabilesinden Yemenli biri Ka'be'nin önüne gelmiş ve yüksek sesle şikayete başlamış. "Ey Kureyş halkı! tacirlere zulmedip durduğunuz halde, erzak ve emtaların size ulaşacağını siz nasıl ümid edersiniz?" Kendinin pek o kadar bir tasası yok. Gurup gurup Hz. Peygamber'in arkadaşlarıyla birlikte oturdukları yere gelmişler. Hz. Muhammet ona: "Kim sana haksızlık etti?" diye sormuş. Yemenli cevaben: "Ebu'l-Hakem; sahip olduğum develerin en iyileri olan üç deveyi satın almak istedi. Onları zararına satmayı gönülüm razı olmadı. Kimse de, ona hürmeten onları satın almak istemiyor. Alışverişimi bozdu, dolayısıyla çok zarar etmeme sebep oldu." demiş. Hz. Peygamber: "Develer rerede?" diye sormuş. Yemenli "İşte şuracıkta, el-Hazavvara'nın yanında" demiş. Hz. Peygamber develeri ondan satın almış, sonra üç deveden ikisini, Yemenlinin her üçü için istediği fiata satmış. Daha sonra da üçüncüyü ayrıca satmış ve parasını da Abdu'l-Muttalibin soyundan olan dulların yararına hediye olmak üzere ayırmış. Ebu Cehil pazarın bir köşesinde bir kelime bile söylemeden duruyormuş. Hz. Peygamber ona doğru ilerlemiş ve şunları söylemiş: "Ey 'Amr, bu bedeviye yaptıklarını bir kere daha yapmaktan kendini sakın, yoksa tarafımdan hoşuna gitmiyecek olanı göreceksin!" Ebu Cehil cevabını tekrarlamış durmuş: "Bir daha böyle yapmıyacağım ey Muhammet!" Hz. Peygamber orayı terkedince, Umeyye İbn Halef ve orada bulunan öteki müşrikler Ebu Cehil'in yanına gelmişler ve ona: "Muhammet'in önünde o kadar alçak gönüllü davrandın ki sonunda onun peşini takip edeceğimizi sanıyorduk." demişler. O da şöyle cevap vermiş: "Onu asla takip etmiyeceğim, sihrini görerek alçaldım. Gerçekten sağında ve solunda bana karşı mızraklarını sallayıp duran kimseler vardı ve eğer karşı gelseydim her şey bitmişti." (Belazuri, *Ensâb*, I, 130).

b) Rivâyet edilir ki: Arâşa kabilesinden biradam develeriyle Mekke'ye gelmiş. Ebu Cehil onları satın almış ve ödemeyi geciktirmiş. Adam da Kureyşlilerin kulübüne (nâdi) gitmiş ve: "Ey Kureyşliler! ben bir yabancıyım, yolcuym. Ebu'l-

Hakem develerimi satın aldı, fakat ödemeyi geciktiriyor ve verdiği bu ziyandan bir yere de gidemiyorum. Bana olan borcunu ondan almak ve benimle gelmek için içinizde herhangi biri yokmu?" demiş. O sırada Hz. Peygamber de Ka'be'nin avlusunda oturuyormuş. Tacire alaylı olarak: "Orada oturan adamı görüyorsun. Hakkın olanları alıvermede kabiliyetlidir. Haydi!" demişler. Tacir Hz. Peygamberin önüne gelmiş ve ona şunları söylemiş: "Ey Muhammet, ben bir yabancıyım." Sonra hikayesini ona anlatmış. Beraberinde Hz. Peygamber kalkmış ve Ebu Cehil'in kapısını çalmaya gitmiş. Beriki içeriden: "Kim var orada" deyince, Hz. Peygamber cevap vermiş: "Ben, Abdullah oğlu Muhammet. Buraya beni görmeye gel." Kapıyı açıp çıkınca, Hz. Peygamber ona: "Bu adama olan borcunu öde" demiş. O da: "Evet" deyince, Hz. Peygamber: "Evet ama, sen ona borcunu iade etmeden ben buradan gitmem." demiş. O zaman Ebu Cehil eve girmiş, yabancıya ödiyeceklerini getirmiş ve borcunu ödemiş. Bundan sonra Hz. Peygamber de gitmiş. Tacire gelince de, o da Kureyslilerin kulübüne yeniden gelmiş ve şunları söylemiş "Allah Hz. Muhammet'i hayırla mükafatlandırın. Zira çok kolay olarak hakkımı alıverdi." Sonra yoluna koyulmuş. Neden sonra Ebu Cehil kulübe gelmiş ve oradakiler ona: "Ne yaptın? Andolsun ki, biz bu adamı sadece kendisiyle alay etmek için Muhammed'e göndermiştik." demişler. Ebu Cehil de cevaben: "Öyleyse beni bırakın, Andolsun o kapımı çalar çalmaz kendimi kaybettim. Onu görmeye çıktığımda, yanında şimdiye kadar hiç görmediğim, ağzı açık, başı ve dişleriyle tehdit eden bir deve vardı. Andolsun, eğer onu kovmuş olsaydım, deve beni bir lokmada yutmuş olacaktı. Bunun için o adama hakkını ödedim." demiş. Görülüyor ki: "Bu da Hz. Muhammet'in sihriden bir bölüm!" (İbn Hişâm, *Sıra*, s. 247; Belazurî, *Ensâb* I, 128-9) .

İBN UBEYY

Medine'de kardeş ama rakibi ki kabile vardı: Evs ve Hazrec. İç harpler nesiller boyu onları kana bulamaktaydı. İbn Ubeyy Hazrecliydi. İbn Hişâm (a.g.e., s. 41) şunları belirtiyor: "Ne İbn Ubeyy'den önce ne de sonra, Evs ve Hazrecliler İslamın çıkışına kadar, İbn Ubeyy'in kendisi tek istisna olmak üzere, yalnız bir kişiye itaat hususunda asla mutabık kalamamışlardır. Halkın bu itibarı, yüksek bir karakter, tarafsız bir adalet anlayışı vs. olmaksızın mümkün hale gelmez. Bununla beraber, aynı İbn Ubeyy, İslam Tarihi kaynaklarında "münfaıklar zincirinin başı" olarak tanınır. Medine'de kimse onun kadar Hz. Muhammet'e keder vermemiştir. İbn Hişâm (a.g.e., s. 734). Hz. Peygamber'in eşi Hz. Ayşe'nin itibarı hususunda: onun iffetine itham edilmiş olan skandalın en büyük sorumlusunun İbn Ubeyy olduğunu rivayet eder. O bütün hayatı boyunca müslümanlar arasında tefrika çıkarmaya, geçimsizlik yaratmaya gayret göstermiştir. Niçin? Belki de şu sebeplerden:

Kaynaklarımızın bir çoğuna göre, Buhari'ninkinden (*Sahih*, 79, 20) başka diğerleri arasında: Tabarî (*Tefsir*, Munafikun Suresi, ayet 8 in açıklamasında;

Tarih, I, 1511), İbn Hişâm (*Sıra*, s. 413, 727) ve el-Suheyli (*Ravd el-Unuf*, II, 51) Hz. Peygamber'in hicretinin arefesinde, Medine'de İbn Ubeyy'in Medine Kralı olarak taç giymesine karar alınmış ve ona bir taç yapmaları için şehrin kuyumcularına siparişi bile verilmişti. Medineliler İslam'i kabul ettiklerinde bu proje hükümsüz kaldı.

EL-CEDD İBN KAYS

İbn Habîb (*Muhabbar*, s. 469) ve İbn Hişâm (*Sıra*, s. 260, 894), el-Cedd İbn Kays'ı Hazrec kabilesinden münafıklar arasında tasnif ederler ve Kur'an'ın Tevbe Suresi 49 uncu ayetinde: "Bana izin ver, ve beni fitneye düşürme" mealindeki söz konusu diyenin o olduğunu ilave ederler.

Aşağıdaki hadise onun davranışını, tutumunu açıklamak için dikkatimizi çekecektir. İbn Hişâm (*Sıra*, s. 309) ve el-Belazuri (*Ensâb*, I, 346) şunları rivayet eder: "Hicret'in arefesinde, meşhur el-Akabe antlaşması sırasında, Hz. Peygamber'e biat edecek 72 kişi hazır bulunmuştu. Hz. Peygamber, Medinelilerin 12 gurubundan her birine bir reis tayin etti. Benû Selame kabilesine mensub olanlardan bahsederken kaynaklarımız (İbn Sa'd) reisin (nakib: chef) Bişr İbn el-Barâ' İbn Ma'rûr olduğunu söylüyor. Tayini şu şartlar içinde gerçekleşmiş. Hz. Peygamber o adamlara: "Şimdiki reisiniz kimdir?" diye sormuş. Onlar da: "Cimrilliğine rağmen, el-Cedd İbn Kays" demişler. Hz. Peygamber: "Hangi hastalık cimrilikten daha fenadır?" Reisiniz, şu kumral kıyırıcık saçlı, Bişr İbn el-Barâ olacak." demiş.

HİRİSTİYAN RAHİB EBÜ AMİR

Ebü 'Amir, Medine'nin diğer kabilesi Evs'e mensuptu. (1) Oğlu Hanzala, İslam'ı büyük bir hevesle kabuletmişti. Çok genç yaşta olarak, karısıyla sadece bir gece kalıp, Uhud harbine katılmaya koşmadan önce, gusl etmeye zamanı bile olmadan, gün doğarken öldürülmüştür. Hz. Peygamber'in ifadesiyle: "Meleklerin yıkadığı (Ğasîl el-Melâ'ike) ünvanını kazandı. Babası Ebu 'Amr, aynı savaşta düşman tarafta katılıyor ve oranın erkan-ı harbinde (l'etat-major) önemli görevleri ikmal ediyordu. Savaştan sonra, oğlunun cesedinin önüne gelir ve (el-Belazuri, *Ensâb*, I, 329 a göre) şunları söyler: "İşte bunun için ben seni bu adamdan (Hz. Peygamber'den) uzaklaştırıyor ve seni böyle bir ölümden sakındırıyordum. Andol' sun, sen güzel bir ahlaka sahiptin ve ebeveynine karşı en iyi şekilde davranıyordun.' Eğer çocuklarını iyi davranış iyi bir terbiyenin sonucu ve iyi terbiye, iyi karakterli ana babalar tarafından verilebiliyorsa, Ebü 'Amir'in, övgüye lâyık ve muteber karakterli bir adam olduğunu farzetmek gerekecektir. O her halukârda entellektüel merak sahibiydi. Gerçekten o putperest bir ailede dünyaya gelmesine rağmen, (Belazuri'nin *Ensâb*'na göre, I, 180) Ehl-i Kitap (Gensde l'écriture Sainte) la

(1) Bkz. *Journal of Pak. Hist. Soc.*, VII/4, 1959, s. 231-240 daki makalem.

sohbete girişmek için onlarla buluşuyor ve kendini Hristiyan keşişleri tarafından cezbedilmiş görüyordu. Bunun için, onlarla buluşmak gerekçesiyle Suriye ve Filistin'e birçok seyahatlarda bulundu. O bu kadar dinî temayüle sahip olmasına rağmen, Hz. Muhammet ile anlaşamamış olması ve aynı zamanda bir Hristiyan rahibi olmasıyla beraber, kılıcını çekmekten, ölümüne kadar bu muhalefetine ara vermeden kanlı çarpışmalara bilfiil iştirak etmekten tereddüt etmemiş olması acaba nedendir?

El-Heyssem İbn 'Adî'nin tarihî vesikası (la chronique) bugün kaybolmuştur. ama el-Belazurî (*Esâb*, I, 282) nin anlamlı bir rivayeti bize kadar ulaşmıştır. Gerçekte o şunları öylüyor: "Ebu 'Amr kendini peygamber olarak taslama niyetindeydi, ama Hz. Muhammet tebliğ görevine (mission) başlayıp başarıya ulaştığı zaman, Ebu 'Amr kıskançlık duydu." İbn Hişâm da (*Sıra*, s. 411-2), aynı hadise gibi gözükken bu meselede başka detaylar da veriyor. Diyorki: Hz. Muhammet Medine'ye hicret ettiğinde, Ebu 'Amr onun yanına gelmiş ve aralarında şöyle bir konuşma geçmiştir:

Ebu 'Amir : Getirdiğin bu din nedir?

Hz. Muhammet : Hz. İbrahim'in dini, tevhid (le Hanîfisme). (1)

Ebu 'Amir : Ama bu bana ait bir din.

Hz. Muhammet : Hayır, hiç de değil.

Ebu 'Amir : Bilakis, Hz. İbrahim'e ait olmayanı onun dinine ilave eden sensin ey Muhammet!

Hz. Muhammet : Hayır, tam tersine, ben o dini katkısız ve mutlak bir sadelikle getirdim.

Ebu 'Amir : Yalancıya, Hz. İbrahim ve onun dininden sapmış biganeye Allah ölümle cezalandırsın.

Hz. Muhammet: Çok güzel, kim yalan söylüyorsa Allah ona bu talihi versin.

Sonunda bu talihe sahip olan Ebu 'Amir idi.

Casanova, "Muhammet ve Dünyanın Sonu" (Mohammed et la Fin du Monde) adlı eserinde bize şu bilgileri veriyor: "Hz. Muhammet zamanında-vahtıyla Aziz Yuhanna (St. Jean, I, 19-28) zamanında olduğu gibi-, arap geleneklerinin konuyla ilgili sukûtuna rağmen, Hristiyanlar, Mesih'in dönüşü ve kıyamet günüyle zorunlu ve sıkı sıkıya bağlı olan Hz. Peygamber'in gelişine çok kuvvetle kabul

(1) Yahudi ve Hristiyanlar, kendilerini Hz. İbrahim'in dininden olduklarını ve onun dinini devam ettirdiklerini iddia etmişlerdir. Halbuki o müslimdi. Hz. Peygamberimiz'de Hz. İbrahim'in dinini getirmiştir. Nitekim Ali İmran Suresi 67 nci ayetinde: "İbrahim, ne yâhûdî ne de hristiyandı. O, Hakk'a yönelen bir müslim (hanifen muslimen) di. Müşriklerden de hiç olmadı". buyurulmaktadır. (Çevirenin notu.)

etmekte olduklarına dair intibalarımız her zamankinden çok daha kuvvetlenmiş bulunuyor." Çünkü, Tamîmlerin ülkesinde, Kinâne'lerde, Suleym'lilerde, Yemen de ve Medine'de vs. son peygamberin gelişinin beklenmekte olduğunu belgeleyen rivayetlerden özellikle çok sayıda önemli olanları vardır. (İbn Habîb, *Muhabbar*, s. 130; el-Belazurî, *Ensâb*, I, 538).

YAHUDİ KA'B İBN EL-EŞREF

Medine'de Benû el-Nadîr kabilesinin reisi idi. İbn Hişâm'a göre (*Sira*, s. 552), bir gece yatağa yattığı sırada çağrılmış. Karısı ona: "inme, bu seste bir kötülük seziyorum." demiş. Giyinmeyi, beklemeden bir yatak çarşafına bürünmüş ve karısına şu cevabı vermiş: "Eğer yiğitçe bir adam çağrılırsa, bu bir mızrak darbesi yemek için de olsa reddetmez." Aynı eser (s. 351), onun babasının aslen Tayy'ların kolu Nabhân kabilesinden, anasının da Medineli bir nadîr olduğunu söyler. Bu yabancı asla rağmen - Nabhânlıların içinde yahudiler varmıydı? - Nadîrlerin büyük reisi ve mahkemelerinin yöneticisi oldu. Bütün bunlar, bizde onun büyük entellektüel kabiliyetlerle mücehhez olduğu kanaatini uyandırır.

O, Hz. Peygamber'le hiç de bir araya gelemedi. Aksine, Bedîr'de müslümanların zaferi onu çok kederlendirdi. Öyleki, İslam düşmanlarının değerini ve üstünlüğünü anlatmak amacıyla şiirler yazdı ve misilleme bir harbin hazırlanmasına Mekkelileri tahrik için Mekke'ye gitti. Bu kadar husumet niye? İşte yeteri kadar açık bir hadise.

İbn Hişâm (*Sira*, I. 396), İbn Kesir (*Tefsir*, II, 69) ve diğerlerine göre, Medine'de yahudilerle Kureyşliler arasında bir eşitlik yoktu: Eğer bir kureyşli bir Nadîrli tarafından ölürlürse, Nadîrli ananaevi kan parasının sadece yarısını ödüyordu; aksi vuku bulunca Kureyşli, Nadîrli kurbanın ebeveynine bu kan parasının iki mislini ödemek mecburiyetindeydi. Hz. Muhammet Medine'de bir şehir devleti (Cite-Etat) kurduğunda - ki bu devlete çeşitli yahudi gurupları da federatif birlikler halinde bağlanmışlardı - Hz. Peygamber, bütün yahudi hemşehrilerin hak ve görevlerinin eşitliğini emretti. Mukâtl (*Tefsir*, ms. Hamidiye, İstanbul), Kur'an'ın Mâide suresi 44 ncü ayetini tefsir ederken şu ilginç hadiseyi rivayet eder: Hz. Peygamber'e bir öldürülme hadisesi getirildiğinde, Nadîrli suçlunun ananevi kan parasını tamamını ödemesini emretti. Nadîrlilerin reisi Ka'b İbn el-Eşref, -ki o aynı zamanda kendi mahkemelerinin reisi ve bu ünvanla aylık tazminatını da alıyordu - bağırma ve söylenmeye başlamış: Hayır, hükmünü kabul etmiyoruz ve kararlarına da itaat etmeyiz; eski geleneklerimizi - tatbiki devam edeceğiz. (xxx)

(xxx) Görüldüğü gibi, ünlü İslam bilgini Prof. Hamidullah bu makalesinde; Hz. Peygamber'e ve O'nun tebliğ ettiği din olan İslam'a düşman olanların psikolojik durumları ve düşmanlıklarına neden olabilecek hadiseleri kaynaklarına dayanarak zikr ediyor. Ayrıca, konuyla ilgili psikolojik tahlili de okuyucusuna bırakıyor.

(Devamı arka sayfada)

(Sahife 217'den devam)

- Bu makale, Hz. Peygamber'in en ileri gelen düşmanlarının psikolojik durumlarını bize, yeterince tanıma ve yaklaşma imkanı verdiği gibi; onlarla, tarihte, günümüzde ve gelecekteki düşmanlar arasında bir irtibat kurmamızı da sağlıyor. Öte yandan İslam'ın bu ilk düşmanlarını, kendilerinden sonra gelmiş ve gelecekdüşmanların birer önemli temsilcileri olarak görme imkanını bize vermiş olması bakımından daayrıca bir önem arz etmektedir.

Genel bir değerlendirmeye tabi tuttuğumuzda, sözü edilen bu kişilerin; şahsi düşmanlıkları ve ihtirasları din düşmanlığına dönüşmüş; zayıfları acımasızca ezen, haksızlık yapan zalim ve bencil kişiler olmaktan tutunda; halk arasındaki itibarını, makam, mevki ve menfaatlerini kaybetmiş olma psikozundan düşman olmuş; hem kendilerini ve hem de çevresini zulmetmiş; bir takım ruhi bozukluklar içinde kıvranan; kültürlü ve entellektüel tecessüs sahibi görünmelerine rağmen, kendilerini büyüklük kompleksinden kurtaramamış kişiler ve cahiliye devri geleneklerine sıkı sıkıya bağlı, şovenist ruhlu vs. şahıslara varana kadar birtakım menfi sıfatları kendilerinde toplamış kişiler olduklarını görmekteyiz. (Çeviren)